Marcela VÂLCU

Despre unele greșeli de exprimare a relației sintactice de coordonare

M.V. – lector superior la Catedra de limba română și filologie clasică, Facultatea Filologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. Cursuri predate: Fonetica, Ortografia, Punctuația în limba română, Praxiologia limbii române. Lucrări: *Limba și literatura română. Bacalaureat. Teste integratoare de evaluare a competențelor lingvistice, literare și de comunicare*, (coautor C. Șchiopu), manuale *Limba și literatura română pentru clasa a X-a* (coautor Constantin Șchiopu), *a XI-a* (coautor Constantin Șchiopu).

Actul comunicării este un proces continuu, a cărui calitate, în situații concrete, depinde de mai mulți factori: nivelul intelectual al celor implicați în comunicare, timpul (suficient sau nu) rezervat pentru un anumit subiect, importanța acordată subiectului etc. În funcție de aceștia și de situația comunicării, persoanele implicate respectă sau nu normele de limbă și de logică implicite.

Raporturile sintactice substituie, în planul limbii, relațiile între obiectele (fenomenele) realității înconjurătoare. Actul comunicării se constituie, practic, dintr-un lanț de raporturi sintactice, pe care vorbitorul le constată sau le preia din planul realității obiective, în baza unei experiențe de viață și de comunicare. În cazul în care vorbitorul percepe și exprimă corect aceste raporturi, mesajul transmis va fi logic și veridic. În caz contrar, el va fi alogic și neobiectiv.

Raportul de coordonare se stabilește între unități sintactice independente din punct de vedere gramatical, care „stau pe același plan sintactic și se completează ca înțeles, fără să depindă una de alta" [1, p. 290]. Acestea, în funcție de modul în care sunt organizate sintactic, pot fi propoziții (principale), propoziții sau părți de propoziție subordonate aceluiași termen regent sau părți de propoziție și propoziții subordonate, aflate pe același plan

BDD-A20727 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:46 UTC)

sintactic. După natura relației dintre unitățile independente, există coordonare copulativă, adversativă, disjunctivă și conclusivă, fiecare manifestându-se prin mijloace specifice.

Raportul de coordonare copulativă se stabilește între termeni (propoziții, părți de propoziție) care nu depind unul de altul. Termenii raportului copulativ sunt prezentați de vorbitor ca fiind asociați. Legătura dintre ei se face prin alăturare (juxtapunere) sau prin joncțiune, cu ajutorul unor conjuncții și locuțiuni conjuncționale, care nu întotdeauna sunt folosite cu chibzuință, în conformitate cu norma.

Mijloacele specifice de exprimare a acestui raport sunt destul de puține: conjuncțiile *și, nici* și locuțiunile conjuncționale *cât și, cum și, ci și, dar și, precum și* etc. Unele dintre acestea pot însoți ambii termeni ai raportului sintactic, formând perechi. Dintre ele conjuncția *nici* și locuțiunile conjuncționale *cât și, ci și, dar și* (cu excepția locuțiunilor *cum și*, *precum și*) pot fi folosite doar în construcții cu elemente corelative (adverbe sau conjuncții). Adică nu este suficient să se folosească doar conjuncția / locuțiunea respectivă, ci trebuie utilizată întreaga structură din care aceasta face parte. E vorba, așadar, de cuplurile corelative *atât..., cât și; nu numai..., ci și; nu numai că..., dar și, nici..., nici,* termenii cărora, disociați, se despart prin virgulă. Datorită faptului că aceste cupluri corelative sunt structuri fixe, ele nu admit omiterea unuia dintre termeni sau substituirea lui cu altul. Anume la utilizarea acestor cupluri corelative se comit greșeli: adesea vorbitorul, din considerente de economie a forțelor / mijloacelor sau, mai ales, din ignoranță, omite termenul corelativ, astfel generând structuri / raporturi false. Vom examina câteva exemple preluate din presa scrisă: 1. *Ministrul sănătății cât și alți angajați ai ministerului au întreprins o vizită la Spitalul de Urgență;* 2. *Să presupunem că este o persoană care are o sumă de bani și pe care vrea s-o investească;* 3. *Au fost încălcare prevederile legii aprobate în luna decembrie și care a intrat în vigoare din luna ianuarie a anului următor;* 4. *Astăzi, cu părere de rău, și cărți nu se mai cumpără, și oamenii nu citesc.*

În primul caz, emițătorul uită (sau nu știe?!) că locuțiunea conjuncțională *cât și* se folosește doar împreună cu corelativul său *atât* (cuplul *atât..., cât și*). Prin urmare, ar fi trebuit să spună: *Atât ministrul sănătății, cât și alți angajați ai ministerului au întreprins o vizită la Spitalul de Urgență*. În exemplul următor atestăm exprimarea raportului de coordonare copulativă unde, de fapt, nici nu există un astfel de raport.

BDD-A20727 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:46 UTC)

Aici conjuncția coordonatoare *și* este utilizată greșit, deoarece propozițiile atributive *care are o sumă de bani* și *pe care vrea s-o investească* nu se află în raport de coordonare, ele neavând același termen regent. Prima subordonată atributivă determină substantivul *persoană*, iar a doua (*pe care vrea s-o investească*) determină substantivul *sumă*. În acest caz, ar trebui să se spună: *Să presupunem că este o persoană care are o sumă de bani, pe care vrea s-o investească.* Și în al treilea exemplu conjuncția coordonatoare *și* este folosită greșit, deoarece o propoziție subordonată atributivă nu poate intra și în relație de coordonare cu termenul său regent. Ar fi un paradox: în același timp și subordonată, și coordonată față de același termen. În acest exemplu trebuie, pur și simplu, eliminată conjuncția *și: Au fost încălcare prevederile legii aprobate în luna decembrie, care a intrat (legea!) în vigoare din luna ianuarie a anului următor.* În ultimul enunț din seria de exemple puse în discuție, cele două propoziții se află, într-adevăr, în raport de coordonare copulativă, dar mijloacele cu care acesta este exprimat nu sunt potrivite contextului dat (conjuncțiile *și..., și*). Acestea sunt indicate pentru contexte cu verbe la forma afirmativă („Și iarnă, și vară coboară-amândouă, / Și plouă, și ninge, / Și ninge și plouă...", G. Bacovia). Într-un enunț cu verbe-predicat la forma negativă, este recomandată folosirea conjuncției *nici*: *Astăzi, cu părere de rău, nici cărți nu se mai cumpără, nici oamenii nu citesc.*

Raportul de coordonare adversativă presupune existența unor unități independente care se opun, exprimându-se, de obicei, prin conjuncțiile *dar, iar, însă, ci*. Una dintre cele mai frecvente greșeli în acest sens este tendința de a crea un fals raport adversativ acolo unde, de fapt, termenii sunt asociați. E vorba despre construcții de tipul: *La ședință au fost invitați elevii-absolvenți, dar și părinții acestora*; *Se știe că bananele sunt foarte folositoare prin conținutul lor bogat de vitamine și minerale, dar și că au destul de multe calorii*.

Conjuncția *dar* este una adversativă, exprimând o opoziție față de unitatea de care se leagă (de exemplu, *Lupul păru-și schimbă, dar năravul ba*). În aceste exemple însă există doar conjuncția adversativă, nu și sensul pe care ar trebui să-l exprime ea. Cu alte cuvinte, în cazul de față conjuncția nu-și exercită funcția. În ambele exemple exprimarea este destul de confuză, din cauza conectivului cu care se face legătura dintre cele două propoziții. Prezența conjuncției *dar* creează aparența că între ele este un raport adversativ. Dacă e să pătrundem mai atent în sensul lor, vom constata că cele două propoziții nu sunt în raport de

BDD-A20727 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:46 UTC)

opoziție, ci de asociere, deci de coordonare copulativă (*La ședință au fost invitați și părinții, și elevii-absolvenți; bananele sunt folositoare prin conținutul lor bogat de vitamine și minerale și au destul de multe calorii*).

Relația de coordonare copulativă dispune de câteva mijloace de exprimare (menționate mai sus), ele incluzând și cuplul corelativ *nu numai, ...ci și*, cu care ar fi trebuit exprimat corect acest fals raport adversativ. Așadar, corect ar fi: *1. a) La ședință au fost invitați nu numai elevii-absolvenți, ci și părinții acestora. b) La ședință au fost invitați elevii-absolvenți și /, precum și părinții acestora. 2. a) Se știe nu numai că bananele sunt foarte folositoare prin conținutul lor bogat de vitamine și minerale, dar și că au destul de multe calorii. b) Se știe că bananele sunt foarte folositoare prin conținutul lor bogat de vitamine și minerale și /, precum și că au destul de multe calorii.*

Trebuie să menționăm că, în ultimul timp, construcția *precum și* este percepută ca învechită, arhaică; ea este uzitată tot mai rar, fiind înlocuită cu *dar și*. Probabil, e un fel de modă lansată de cei certați cu norma.

O altă greșeală se atestă în exemplul următor: *Anume din cauza acestei dependențe, deputații, în realitate, aparțin nu atât poporului, nu atât intereselor țării, ci intereselor partidului.* În acest enunț este exprimat greșit raportul adversativ dintre complementele indirecte coordonate *poporului, intereselor țării, intereselor partidului.* Lucrurile sunt cam încurcate în ceea ce privește mijloacele de exprimare a raportului dintre cuvinte. Adverbul *atât* care precede primul cuvânt din șirul termenilor coordonați (*nu atât poporului*) este un corelativ al adverbului *cât* cu care formează cuplul (*atât..., cât*). După cum se știe, cuplurile corelative nu admit vreo substituire de elemente și nici omiterea acestora. Prin urmare, sau trebuie restabilit cuplul cu care se exprimă raportul copulativ, sau trebuie exprimat corect raportul adversativ, prin conjuncția specifică *ci*: a) *Anume din cauza acestei dependențe, deputații aparțin nu atât poporului, nu atât intereselor țării, cât intereselor partidului. b) Anume din cauza acestei dependențe, deputații nu aparțin poporului, nici intereselor țării, ci intereselor partidului.*

Un alt tip de relație de coordonare este cea disjunctivă, care se stabilește între două părți de propoziție sau între două propoziții independente, prezentate de vorbitor ca alternând sau excluzându-se reciproc. Aceasta poate fi exprimat cu ajutorul conjuncțiilor *fie, ori, sau*; dintre ele, un statut special îl are conjuncția *fie*, care se folosește întotdeauna în

BDD-A20727 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:46 UTC)

perechi sau în serii mai mari, repetându-se înaintea fiecărui termen. Echivalența semantică cu conjuncțiile *sau* și *ori* nu permite corelarea ei cu vreuna dintre acestea. Se admit doar cuplurile corelative formate din elemente identice *fie..., fie, ori..., ori, sau.., sau,* care doar în acest caz se despart prin virgulă. Conjuncțiile *sau, ori* pot fi utilizate și singure, fără corelativ (*Vine sau pleacă?; Nu știu: dealul s-a mărit ori eu am îmbătrânit?*), pe când gruparea coordonatoare disjunctivă *fie..., fie* nu poate fi dispersată.

Vom examina în continuare câteva exemple în care raportul disjunctiv este greșit exprimat: *Fie că vorbim despre probleme sau despre lucruri plăcute, e necesar să ne respectăm reciproc opiniile; În această școală copiii au posibilitatea să-și descopere toate talentele, fie ele vocale sau de dans; La ședință vom discuta despre unele modificări ale planului de învățământ, pe care le vom accepta și le vom respinge.*

În primele două cazuri, conjuncția coordonatoare disjunctivă *fie* este folosită în contradicție cu prevederile normei. Această conjuncție nu poate apărea decât cu un element corelativ, iar echivalența ei semantică cu conjuncțiile *sau* și *ori* nu permite corelarea cu vreuna dintre acestea. Prin urmare, este corect să se spună: *Fie că vorbim despre probleme, fie că – despre lucruri plăcute, e necesar să ne respectăm reciproc opiniile; În această școală copiii au posibilitatea să-și descopere toate talentele, fie ele vocale, fie de dans.*

În enunțul al treilea, pe lângă greșeala de natură sintactică atestăm și o greșeală de logică. *Unele modificări ale planului* nu pot fi adoptate și respinse simultan – un greșit raport copulativ. Aceste acțiuni pot fi făcute doar alternativ: sau una, sau alta, ele excluzându-se reciproc. Deci între ele există doar raport disjunctiv, care trebuie exprimat prin mijloace specifice: *La ședință vom discuta despre unele modificări (...), pe care le vom accepta sau / ori le vom respinge.*

Menționăm că, spre regret, aceste greșeli sunt tipice, ele fiind atestate frecvent, inclusiv în comunicarea emițătorilor din mass-media, fapt care îngrijorează. Considerăm că este de datoria fiecărui vorbitor de limba română, cu atât mai mult a persoanelor publice, să-și supravegheze exprimarea, să manifeste distincție, să tindă spre autoperfecționare.

Bibliografie

1. I. Bărbuță, A. Cicală, E. Constantinovici ș.a., *Gramatica uzuală a limbii române*, Editura Litera, Chișinău, 2000, p. 290.

BDD-A20727 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:46 UTC)